

Zdeněk Pilous:

Poznámka k taxonomické hodnotě nového mechu***Sphagnum bohemicum* Jeřek.**

V druhém čísle časopisu Preslia roč. 1954 uveřejněn byl článek Vojtěcha Jeřka „*Sphagnum bohemicum* Jeřek spec. nova“. Je v něm popisován nový mech z Šalmanovických blat u Třeboně.

Tento rašeliník zaslal mně V. Jeřek před časem k určení. Určil jsem mu jej podle soustavy Warnstorfovy jako *Sphagnum cuspidatum* Ehrh. p. p. fo. *plumulosa* s náběhem na fo. *serratum* W. Byla to směsice ekomorfos stojatých vod, mladá nebo různě vyvinutá individua. Vyvinutější jedinci se dali označit jako f. *submersa* Sch.

V. Jeřek později podle tohoto materiálu popsal výše jmenovaný druh, který zařadil do sekce *Subsecunda*. Toto chybné zařazení do jiné sekce dalo pak snadno podklad k popisu nového druhu. Dlouhé, kopinatě čárkovité až šídlovité listy na okraji zubaté vůbec u *Subsecunda* nepřichází. Z asi 120 warnstorfovských dosud známých druhů této sekce má jen několik listy vejčité kopinaté, (na př. *Sph. laticoma* C. M. *Sph. alabamiae* W., *Sph. recurvatum* W.). Ostatní druhy mají listy více nebo méně vejčité. Také celkový ráz pletiva a pórů je jiný. Listy věténné jsou vždy silně vyduťaté. Mírné vydučení, jako má *Sph. bohemicum* mají všechny rašeliníky a proto nelze tento znak připisovat jen sekci *Subsecunda*.

K nesprávnému zařazení do příslušné sekce došlo také na základě uložení a tvaru chlorocyst, což je rozhodné znak prvořadý. Je však známo, že vodní formy, které jsou trvale nebo občas ponořeny pod hladinu vodní, nemívají normálně vytvořeny chlorocysty. Obvyklý je to zjev u těchto forem ze sekce *Cuspidata*. Má-li rašeliník nedostatek slunečního záření, vyvinou se mohutněji chlorocysty na úkor hyalocyst, dostanou pak jiný tvar i uložení. Tu rozhodne zkušenost, kam správně se má taková forma řadit. U mnohých ekomorfos pokládaných za druhy (na př. *Sph. monocladium* W.) přicházíme na různá zařazení jen proto, že nemají normálně vyvinuté pletivo.

Tyto neustálené, často mladé formy způsobily již ve sphagnologii mnoho zla. Studujeme-li díla Warnstorfova a Rölllova, vidíme, jak oba stále zápasí s hodnocením těchto forem, které pak Stolle při revisi saských rašeliníků šmahem označuje jako „Jugendform“. Také množství exotických druhů Warnstorfových jsou jen ekomorfosy a mladé formy. Jsou často nápadně odchylné, mnohdy značně dlouho stálé a pak lehce svedou ke klamným závěrům. Jsou však taxonomicky bezcenné.

U nás již K. Kavana upozorňuje na značnou měnlivost chlorocyst u *Cuspidat*. V. Jeřek široce popisuje jejich tvar a uložení u jeho druhu a tím potvrzuje, že se jedná o směs mladých a nevyvinutých forem stojatých vod.

Mám v herbáři cotyp, V. J e ž e k uvádí dobrý popis a obrázek a tak se vší určitostí lze jeho druh zařadit do sekce *Cuspidata* a to k různým formám *Sphagnum cuspidatum* E h r h. p. p. Výjimečné ekologické poměry a mládí ovšem pozměnily dosti habitus i anatomickou stavbu. J e ž e k tyto poměry popisuje v jiném článku. Jsou to poměry k tvoření forem označovaných jako *submersum*, *plumosum* a *plumulosum* nejvhodnější. Tyto formy se od sebe liší jen velikostí a vzhledem, jinak se shodují a jsou za trvajícího režimu vodního stálé.

Jako další kritérium uvádí V. J e ž e k zubatost listů větevných. Tato zubatost je velmi příznačná pro formy tůní s měnlivým stavem vody. Listy jsou dole drobné, střední větší a horní dlouze čárkovité a zubaté. Na tento všeobecný zjev u *Cuspidat* upozorňuje i K. K a v i n a ve své monografii a připojuje k tomu duchaplné vysvětlení. Také H. P a u l výstižně vyjádřil hodnotu tohoto zjevu v „Süßwasserflora“ 14, str. 25 při revisi Warnstorfových druhů. Práví: „Bei untergetauchten Pflanzen sind die Äste wenig oder gar nicht (f. *submersum* S c h i m p.) gekrümmt. Die schwimmenden Formen haben ausgezeichnet federartigen Habitus (f. *plumosum* B r. e.). Die Astblätter dieser Form sind besonders an der Spitze der Äste sehr verlängert, mit breitem Rand, der stets $\pm$ deutlich gezähnt oder gesägt ist; die Aufstellung einer besonderen f. *serrulatum* S c h l i e p. ist daher unnötig.“ Podobně vyjadřuje se na str. 26.

Pokud se týče délky lodyhy (což je znak zcela podřadný) je vysvětlení lehké. Obvykle rašeliník plove na hladině, s níž klesá a stoupá. Pak se může dobře vyvinout a má lodyhu normální. Jestliže je při nízkém stavu vody nějakou sedimentací přidržen ke dnu nebo zatížen, že nevyplave nahoru, octne se při větším stavu vody pod hladinou. Potřebuje naléhavě světlo, rychle roste a listy dostávají převahu chlorocyst. Z toho plyne, že zdánlivě staré rostliny jsou vlastně jen mladými stadii, když se tento zjev často opakuje. Lodyha tím dosáhne i značné délky, má však jen řídké listy lodyžní, nestejně vyvinuté, které zůstávají dlouho živé.

V. J e ž e k svůj druh srovnává jen s druhý sekce *Cuspidata*, ale neuvádí příbuznost nebo podobnost s žádným druhem sekce *Subsecunda*, kamž svůj druh zařadil.

Shrnutí:

Sphagnum bohemicum J e ž e k, Preslia roč. 1954, str. 143 je směs rozmanitých forem *Sphagnum cuspidatum* E h r h. p. p.

f. *acephallum* J e ž e k blíží se k var. *falcatum* R u s s. f. *molle* W. s f. *hypnoides* (A. Br.) W.

f. *microcephallum* J e ž e k je var. *plumulosum* S c h p r.

f. *macrocephallum* J e ž e k je var. *submersum* S c h p r.

Dnes však většina sphagnologů upustila od rozlišování W a r n s t o r f o v ý c h forem, neboť jsou pro systém bezcenné.

Adresa autora:

Zdeněk P i l o u s,

Hostinné n. L. 433

Заметка о таксономической оценке нового мха *Sphagnum bohemicum* Жежек.

В. Жежек описал торфяной мох *Sphagnum bohemicum* Жежек в журнале Преслия 26 : 143. Я зачисляю его, согласно типу, описанию и рисунку, как синоним к *Sphagnum cuspidatum* Ehrh. p. p. Дело идет о смеси нескольких молодых и других форм.

f. acephallum Жежек приближается к var. *falcatum* Russ. f. *molle* W. sf. *hypnoides* (A. Br.) W.;

f. microcephallum Жежек является var. *plumulosum* Schpr.;

f. macrocephallum Жежек является *submersum* Schpr.

При этом возникает вопрос, имеет ли такое различие форм, согласно Варнсторфу, какое либо значение.

Z. Pilous:

Bemerkungen zum systematischen Werte von *Sphagnum bohemicum* Ježek sp. n.

Vojtěch Ježek beschrieb ein neues Moos *Sphagnum bohemicum*. Nach der Abbildung, Beschreibung und dem Cotyp, den ich in zur Hand habe, handelt es sich um *Sphagnum cuspidatum* Ehrh. p. p., und zwar um eine Mischung einiger Jugend- und anderer Formen.

f. acephallum Jež. nähert sich der isophyllen var. *falcatum* Russ. f. *molle* W. sf. *hypnoides* (A. Br.) W.;

f. microcephallum Jež. ist var. *plumulosum* Schpr.;

f. macrocephallum Jež. ist var. *submersum* Schpr., soweit allerdings diesen Warnstorfschen Formen eine Berechtigung zugeschrieben werden darf.